

Изх.№ 287/02.12.2024 г.

**ДО
ПРОФ. Д-Р ГАЛИН ЦОКОВ,
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА**

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) като най-представителна организация на работодателите на национално равнище продължава да участва активно, включително със свои предложения, при обсъждане и въвеждане на всички реформи, свързани със системата на образованието. С особено внимание следим връзката между държавния план-прием и реалните нужди на пазара на труда, тъй като вярваме, че висшето образование трябва да бъде инструмент за развитието на икономиката и обществото, а не самоцел.

Приетата през 2021 г. Национална карта на висшето образование в България (НКВОРБ) постави основата за по-добро планиране на образователната инфраструктура спрямо нуждите на регионите и бъдещите прогнози за пазара на труда. Въпреки това **досегашното изпълнение на картата показва редица слабости**, които възпрепятстват нейното успешно приложение. Липсата на ясно изразена връзка между образователните специалности и пазара на труда, както и териториалната раздробеност на подхода водят до създаване на структури, които не отговарят на действителните нужди, но се откриват по административни съображения. АИКБ счита, че в предложената за обществено обсъждане актуализирана Национална карта са налице редица структурни проблеми, които влияят на качеството и ефективността на системата на висшето образование. Сред тях е фактът, че капацитетът на висшите училища значително надвишава реалното търсене на образователни услуги. Това създава дисбаланс особено в направления с ниска запълняемост на местата. Същевременно раздробяването на България на шест отделни региона в планирането на висшето образование води до неефективност и възможности за откриване на нови образователни звена, без да е налице действителна необходимост от тях. Това не само натоварва системата, но и затруднява създаването на съгласувана стратегия за развитие на образованието, базирана на реалните потребности на икономиката и пазара на труда. Считаме, **че България следва да бъде разглеждана като единен регион**, а не разделена на шест отделни области. Това би премахнало излишното дублиране на звена и би създало условия за по-ефективно планиране и управление на висшето образование.

Картата не осигурява адекватна връзка между броя на завършващите и търсенето на специалисти, което ограничава възможностите за ефективно използване на човешките ресурси в национален мащаб. Липсата на динамична и дългосрочна визия за адаптиране на системата към изискванията на пазара на труда ограничава ефективността на НКВОРБ като стратегически инструмент.

АИКБ винаги е изразявала своята подкрепа за актуализация на НКВОРБ, но до момента дадените от нас предложения не намират своето систематично място при актуализиране на НКВОРБ, което продължава да води и задълбочава редица слабости, които се отразяват в неправилни политически решения.

Тези слабости, както и конкретни предложения бяха обсъдени още в началото на 2022 г. година с екипа на Фондация „Отворено общество“, като срещнахме разбиране по тяхното въвеждане. Същите обаче продължават да не са въведени в настоящата актуализация и тези слабости продължават да предизвикат необосновано увеличение на държавния план-прием по някои специалности за сметка на намалението на други такива, които са жизнено важни за функционирането на българската икономика. Следва да имаме предвид, че висшето образование (платено от държавата, т.е. от данъкоплатците) е основен инструмент за задоволяване на бъдещите потребности на пазара на труда и повишаване шансовете на младите хора за качествена заетост. **В тази връзка представяме на Вашето внимание следните предложения и коментари, които бихме желали да бъдат взети предвид при последваща актуализация на НКВОРБ:**

1. За пореден път подчертаваме, че е необходимо да се добавят критерии в Методиката за разработване на картата, които да дават реална връзка с потребностите на пазара на труда. Всяка година картата дава една моментна картина на работни места, заети от висшисти, но не дава яснота дали те реално са заети по специалността си, нито какви са изискванията за заемане на тези работни места. **Следва да се добавят критерии, които представят, от една страна, броя студенти по специалности, а от друга - броя и вида на работните места, които са заети в момента и изискват конкретна специалност от професионалните направления на висшето образование.** Този критерий, тази съпоставка ще даде възможност да се направи оценка на работните места, които в следващите години ще се освободят (поради пенсиониране), и на необходимия брой студенти от съответната специалност, които могат да ги заемат. Видно от Рейтинга на висшите училища близо 40% от завършващите заемат места неизискващи висше образование. В същото време има незадоволено търсене на инженери, лекари и други специалисти за нуждите на индустрията. Липсата на описания критерий само задълбочава описания проблем. Същевременно има специалности, които са уникални за едно висше училище, но съгласно настоящата методика не се предвижда увеличаването на план-приема по тях, а може да се стигне и до намаляване. Това засяга някои от техническите висши училища, които попадат в район от тип Г.
2. Вторият съществен проблем в методиката е **средното изчисляване на осигурителния доход на работещите в различните населени места.** Избраният критерий деформира получените резултати, тъй като по например търсени специалности, по които повечето от завършилите студенти се реализират в малки населени места, полученият по-нисък доход определя по-лошо класиране на съответната специалност. Необходимо е поставянето на коефициент, чрез който да се постигне адекватно сравнение. **Такъв критерий може да бъде „коефициент на покупателната способност“ или чрез**

АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

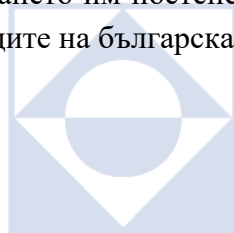
съотнасяне на осигурителния доход към средния за региона. Осредняването на осигурителните доходи може да създаде допълнително негативни нагласи у кандидат-студентите за тяхната последваща реализация и съответно избор на професия.

От създаването ѝ до момента считаме, че Националната карта на висшето образование в Република България не изпълнява в цялост целите, за които е въведена от законодателя, а именно - да въведе ред в профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности в съответствие със социално-икономическото развитие и потребности на пазара на труда.

За да изпълни поставените цели, НКВОРБ следва да отразява факта, че структурните несъответствия на пазара на труда не са индикатор за евентуална безработица или спиране на производството в даден отрасъл, **а индикатор за известно разминаване между наличния човешки капитал и необходимия в отделните икономически сектори.** Тенденцията към работни места на всички нива, които изискват засилено прилагане на нерутинни умения, ще продължи и много от традиционните работни места, доскоро изискващи прилагане на физически или рутинен труд, ще бъдат изместени от такива, свързани с нови компетентности основно от областта на инженерните и природоматематическите науки.

Разчитаме, че направените предложения и дадени аргументи ще предизвикат преразглеждане на настоящата Методика и чрез отразяването им постепенно ще се постигне реална регулация на висшето образование, съобразено с нуждите на българската икономика и общество.

С УВАЖЕНИЕ,

**ВАСИЛ ВЕЛЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ НА
АСОЦИАЦИЯТА НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ**